

Ocena opłacalności podstawowych kierunków produkcji rolniczej

W okresie lat 2017 i 2018 oraz stycznia i lutego 2019 roku

W celu przedstawienia sytuacji ekonomicznej podstawowych kierunków produkcji rolniczej posłużono się danymi z kalkulacji rolniczych sporządzonych przez Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu w okresie od stycznia 2017 roku do grudnia 2018 roku. Kalkulacje sporządzane są co miesiąc na podstawie aktualnych cen produktów rolniczych i środków do produkcji rolnej. Dla zobrazowania opłacalności produkcji przedstawiono porównanie następujących danych wynikowych, tj.:

- wartość produkcji bez dopłat w zł/ha,
- wartość produkcji w zł/szt.,
- wartość produkcji z dopłatami w zł/ha,
- koszty bezpośrednie w zł/ha,
- koszty bezpośrednie w zł/szt.,
- bepośrednia nadwyżka finansowa bez dopłat w zł/ha, która powstaje jako różnica pomiędzy wartością produkcji bez dopłat minus koszty bezpośrednie,
- bepośrednia nadwyżka finansowa z dopłatami w zł/ha, która powstaje jako różnica pomiędzy przychodem (wartość produkcji+ dopłaty) minus koszty bezpośrednie,
- bepośrednia nadwyżka finansowa w zł/szt.

Na podstawie kalkulacji rolniczych sporządzonych przez WODR w Poznaniu, ze względu na ich systematyczną aktualizację możliwe jest zorientowanie się w aktualnym układzie: cen, kosztów i bezpośrednich nadwyżkach finansowych oraz bieżące śledzenie zachodzących zmian w zakresie opłacalności produkcji dla poszczególnych kierunków działalności produkcyjnej w gospodarstwie rolniczym.

Kalkulacje są opracowywane pod kątem indywidualnych gospodarstw rolnych dysponujących podstawowym sprzętem w zakresie uprawy i pielęgnacji łąn i prowadzą do wyliczenia bezpośredniej nadwyżki finansowej. Kategoria ekonomiczna w postaci bezpośredniej nadwyżki finansowej została wprowadzona dla odróżnienia od nadwyżki bezpośredniej, która musi być obliczana ściśle według procedury Unii Europejskiej.

Przyjęte do obliczeń ceny mają postać uśrednionych wartości występujących w punktach skupu, sprzedaży oraz usług na terenie działania WODR w Poznaniu i podlegają one systematycznej aktualizacji.

Dla lepszego zobrazowania zmienności w czasie analizowanych danych wynikowych zostały zawarte wykresy dla następujących produktów :

- pszenica ozima,
- żyto ozime,
- pszenżyto ozime,
- pszenica jara,
- jęczmień jary,
- kukurydza na ziarno,
- rzepak ozimy,
- ziemniaki jadalne,
- buraki cukrowe
- żywiec wieprzowy w cyklu zamkniętym,
- żywiec wieprzowy w cyklu otwartym,
- mleko.

Zboża

W przypadku zbóż (poza kukurydzą na ziarno) najkorzystniej przedstawia się produkcja pszenicy ozimej i jarej. W przypadku pszenicy ozimej dla bezpośredniej nadwyżki finansowej, uwzględniającej dopłaty bezpośrednie, odnotowane są dodatnie wartości w całym analizowanym okresie, tj. od stycznia 2017 roku do grudnia 2018 roku z tendencją wzrostową, co obrazuje wzrastająca linia trendu. Koszty bezpośrednie utrzymywały się na dość stabilnym poziomie, pod koniec 2018 roku wykazały lekką tendencję wzrostową. W całym badanym okresie ceny pszenicy utrzymywały się powyżej 60 zł/dt. W listopadzie w 2017 roku wartość bezpośredniej nadwyżki finansowej spadła znacząco do poziomu 1641,42 zł/ha, a w okresie do października 2018 roku nadwyżka wzrosła prawie dwukrotnie tj. do 2943,75 zł/ha. Główną przyczyną tych zmian był znaczny wzrost cen 62 zł/dt w listopadzie 2017r. do 84,17 zł/dt w październiku 2018r. Ponadto niekorzystne warunki pogodowe w okresie wegetacji nasiliły obawy o wysokość plonów, co także skutkowało wzrostem cen zbóż, w tym najwięcej pszenicy. Z kolei w listopadzie 2018 roku ceny pszenicy osiągnęły wartość zbliżoną do ceny z września, co poskutkowało obniżeniem wartości bezpośredniej nadwyżki finansowej o około 13% do poziomu 2558,54zł/dt. Od grudnia 2018 roku ceny pszenicy ponownie wzrosły osiągając w grudniu 80,26 zł/dt a w lutym 2019 roku 82,21 zł/dt (wykres nr 1). Na uwagę zasługuje również fakt, że we wszystkich miesiącach zostały odnotowane dodatnie wartości bezpośrednich nadwyżek finansowych bez uwzględnienia dopłat, co wskazuje na to, że

wartość produkcji pokrywała koszty. Czyli bez dopłat produkcja pszenicy generowała dodatnią nadwyżkę bezpośrednią.

Splot tych trzech czynników, tj. wahania cen pszenicy, nieznaczne obniżenie cen nawozów i lekki wzrost dopłat doprowadziły do znacznego wzrostu wartości nadwyżki bezpośredniej od 2017 do 2018 roku.

Produkcja żyta ozimego na tle pozostałych zbóż przedstawiała się najślabiej. Świadczą o tym ujemne wartości bezpośrednich nadwyżek finansowych bez udziału dopłat w 2017 roku w takich miesiącach jak styczeń, luty, marzec, sierpień, październik, listopad, grudzień oraz w czerwcu 2018 roku, co wskazuje na to, że wartość produkcji nie pokrywała kosztów. Czyli bez dopłat produkcja żyta ozimego już na poziomie nadwyżki generowała straty. Jedynie od kwietnia do lipca 2017 roku oraz od lipca do grudnia 2018 roku bezpośrednie nadwyżki finansowe bez dopłat uzyskiwały nieznaczne wartości dodatnie osiągając w październiku 2018 roku wartość 476,91 zł/ha. Wynika z tego, że relacje cen były na tyle niekorzystne, że uzyskane dopłaty nawet nie rekompensowały kosztów bezpośrednich (produkcja ta generowała straty). Reasumując w 2017 roku występowały duże wahania cen oraz nadwyżek bezpośrednich natomiast od lipca w 2018 roku sytuacja w produkcji żyta ozimego się ustabilizowała na co wskazują dodatnie wartości bezpośrednich nadwyżek finansowych (wykres nr 2).

Wartości bezpośrednich nadwyżek finansowych bez dopłat dla jęczmienia i pszenżyta były dodatnie zarówno w 2017 roku jak i w 2018 roku głównie za sprawą cen, które od grudnia 2017 roku wykazywały tendencję wzrostową. Największą wartość bezpośredniej nadwyżki finansowej pszenżyto osiągnęło w październiku w 2018 roku tj. około 1883 zł/ha oraz jęczmień tj. około 2175 zł/ha (wykres nr 3 i 5). Zdecydowanie lepsze wyniki można zaobserwować również w uprawie ziemniaków jadalnych. Zarówno nadwyżki bezpośrednie uwzględniające w swoim rachunku, dopłaty bezpośrednie, jak ich brak wykazują wartości dodatnie (wykres nr 7).

Kolejnym aspektem zwracającym uwagę na efektywność produkcji może być udział dopłat w kształtowaniu się bezpośrednich nadwyżek finansowych. Ich największe znaczenie dla w/w produktów w latach 2017-2018 było dla produkcji żyta ozimego natomiast najmniejsze dla ziemniaków jadalnych (wykres nr 15). Prowadzenie produkcji w takich warunkach wymaga szczególnej analizy ponoszonych kosztów.

Rynek mleka

Produkcja mleka determinowana jest przez dwa podstawowe czynniki: pogłowie krów oraz wydajność mleczną. W latach 2017-2018 produkcja mleka wykazywała powolną tendencję wzrostową. Dzięki poprawie koniunktury na rynku mleka w 2018 roku, nastąpił znaczący wzrost

skupu mleka w stosunku do roku ubiegłego. Na podstawie załączonego wykresu nr 14 w listopadzie 2017 roku cena za litr mleka osiągała zaledwie 1,09 zł/l. Natomiast w całym 2018 roku średnia kwota za litr wyprodukowanego surowca ukształtowała się na poziomie 1,36 zł/l. Powstałą różnicę ewidentnie można zauważyć w bezpośredniej nadwyżce finansowej, co z pewnością zostało pozytywnie odnotowywane wśród producentów rolnych.

Sytuacja na rynkach światowych, jak i w kraju stwarza nadzieję, że można spodziewać się dalszego wzrostu cen skupu, także w następnych miesiącach (wykres nr 13).

Rynek żywca wieprzowego

Po dość korzystnym dla producentów żywca wieprzowego roku 2017 nastąpiło pogorszenie wyników produkcyjnych. Według sporządzonych notowań cen w latach 2017-2018 ceny żywca wieprzowego w 2017 roku wahały się od 4,92 zł/kg w styczniu do 4,51 zł/kg w grudniu osiągając swoje maksimum w czerwcu, tj. 5,60 zł/kg. Natomiast w 2018 roku nastąpił dalszy spadek cen, których wielkość w żadnym z miesięcy nie przekroczyła 5 zł/kg. Szczególnie ceny spadły od IV kwartału 2018 roku do poziomu 4,11-4,12 zł/kg (październik- listopad). Lekki wzrost nastąpił w grudniu, tj do 4,48 zł/kg, po czym ceny szybko spadły z początkiem 2019 roku osiągając w styczniu poziom 3,83 zł/kg a w lutym 3,81 zł/kg.

Bezpośrednia nadwyżka finansowa w ostatnim kwartale 2017 roku wynosiła 240 zł/szt. A w analogicznym kwartale 2018 roku jej wartość spadła do poziomu zaledwie 40 zł/szt. Niestety tendencja spadkowa w zakresie wartości bezpośredniej nadwyżki finansowej utrzymywała się także w styczniu i w lutym 2019 roku osiągając odpowiednio wartości 9,33 zł/szt. i 4,16 zł/szt. (wykres nr 10).

Polska należy do największych unijnych eksporterów mięsa i przetworów wieprzowych, głównymi odbiorcami są Niemcy i Włochy. Eksport mięsa z Polski mógłby stanowić większy odsetek, gdyby nie obecny afrykański pomór świń (ASF). Choroba ta uniemożliwia sprzedaż wieprzowiny na niektóre perspektywiczne rynki azjatyckie, co w efekcie mogło być przyczyną wolniejszego tempa wzrostu eksportu produktów wieprzowych z Polski.

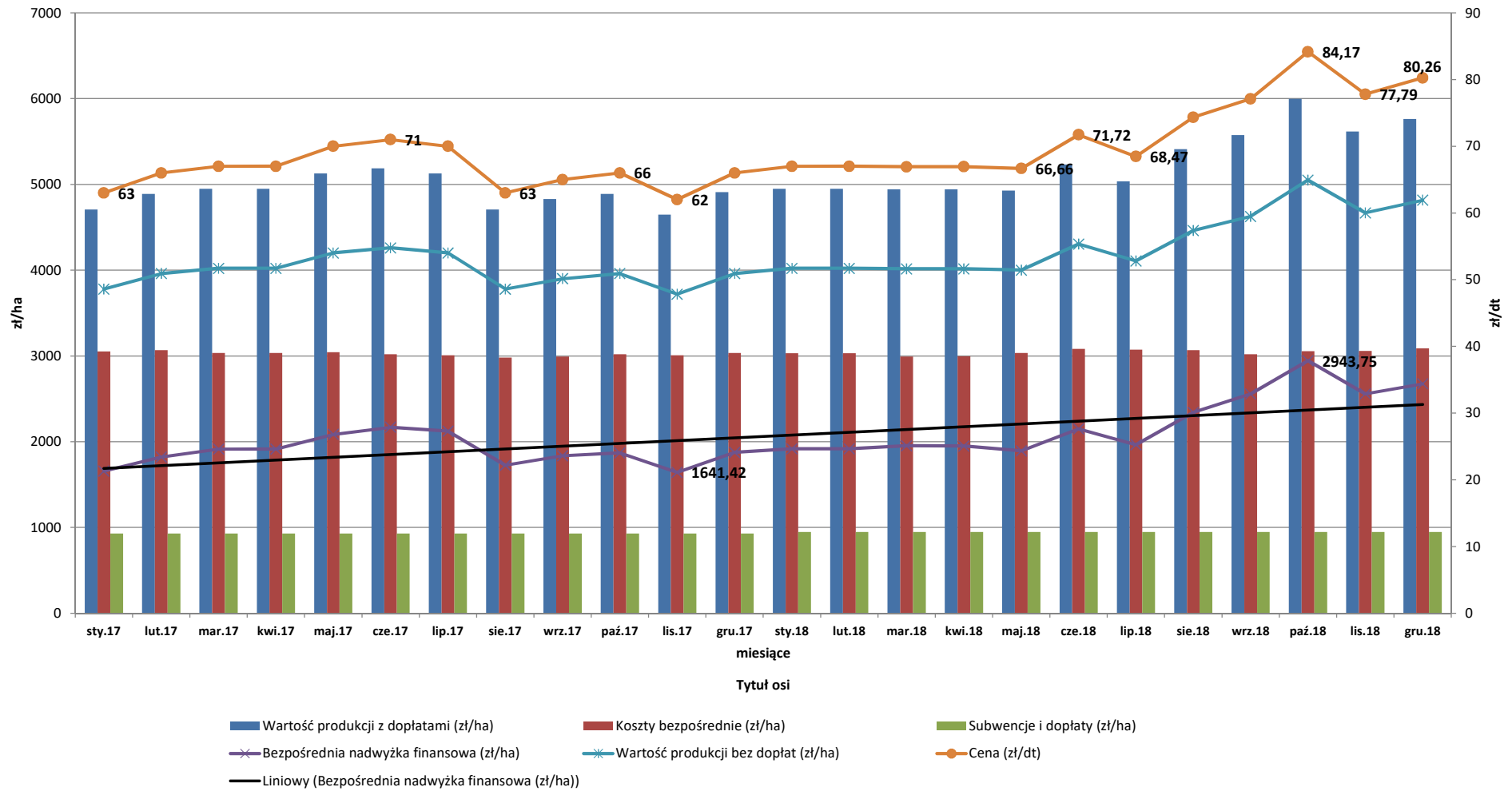
Reasumując sytuacja dla producentów jest jednak trudna i nie do końca przewidywalna, a ceny uzależnione są m.in. od możliwości eksportowych.

Jarosław Marcinkowski

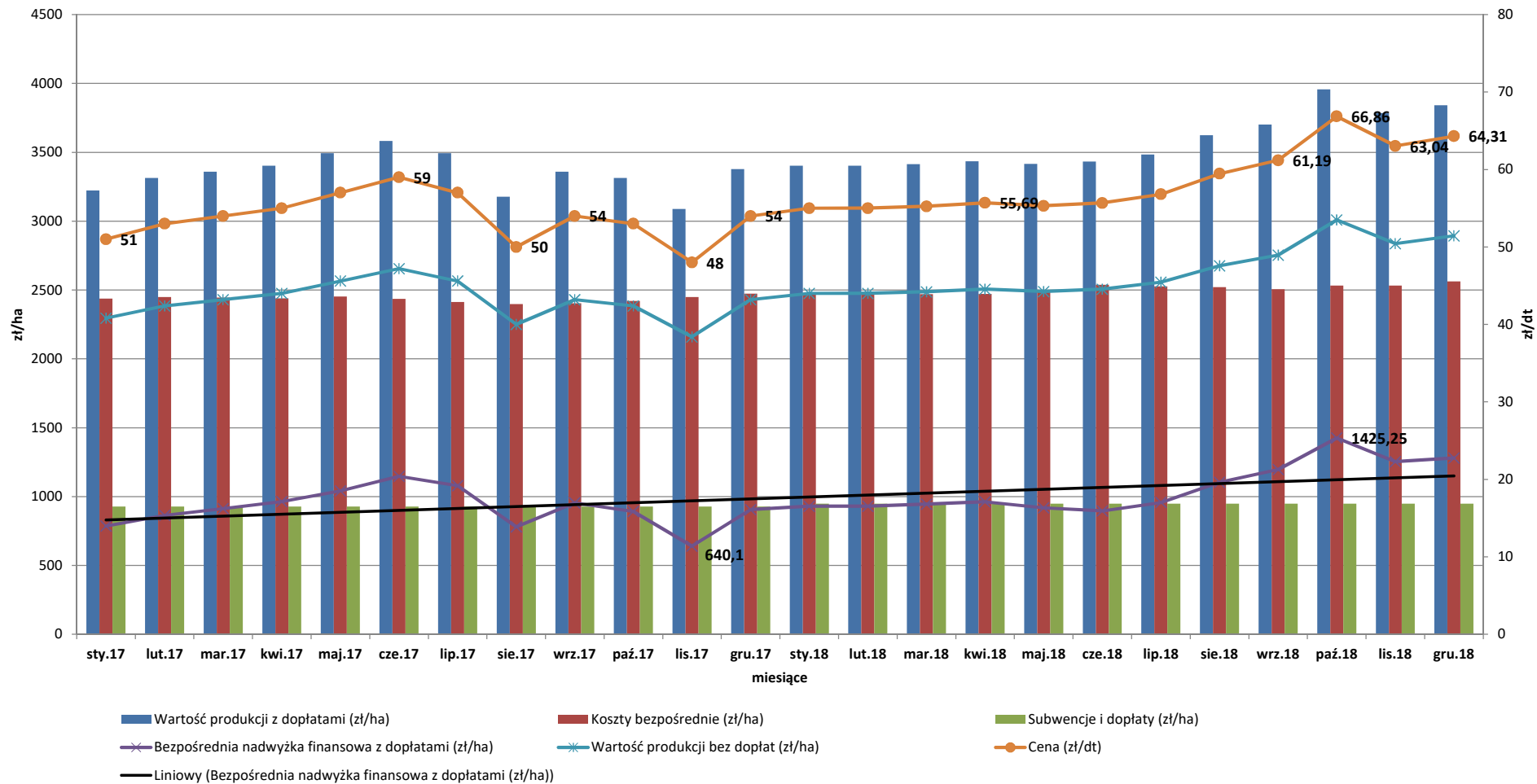
Magdalena Morsz

Dział EiZGR WODR w Poznaniu

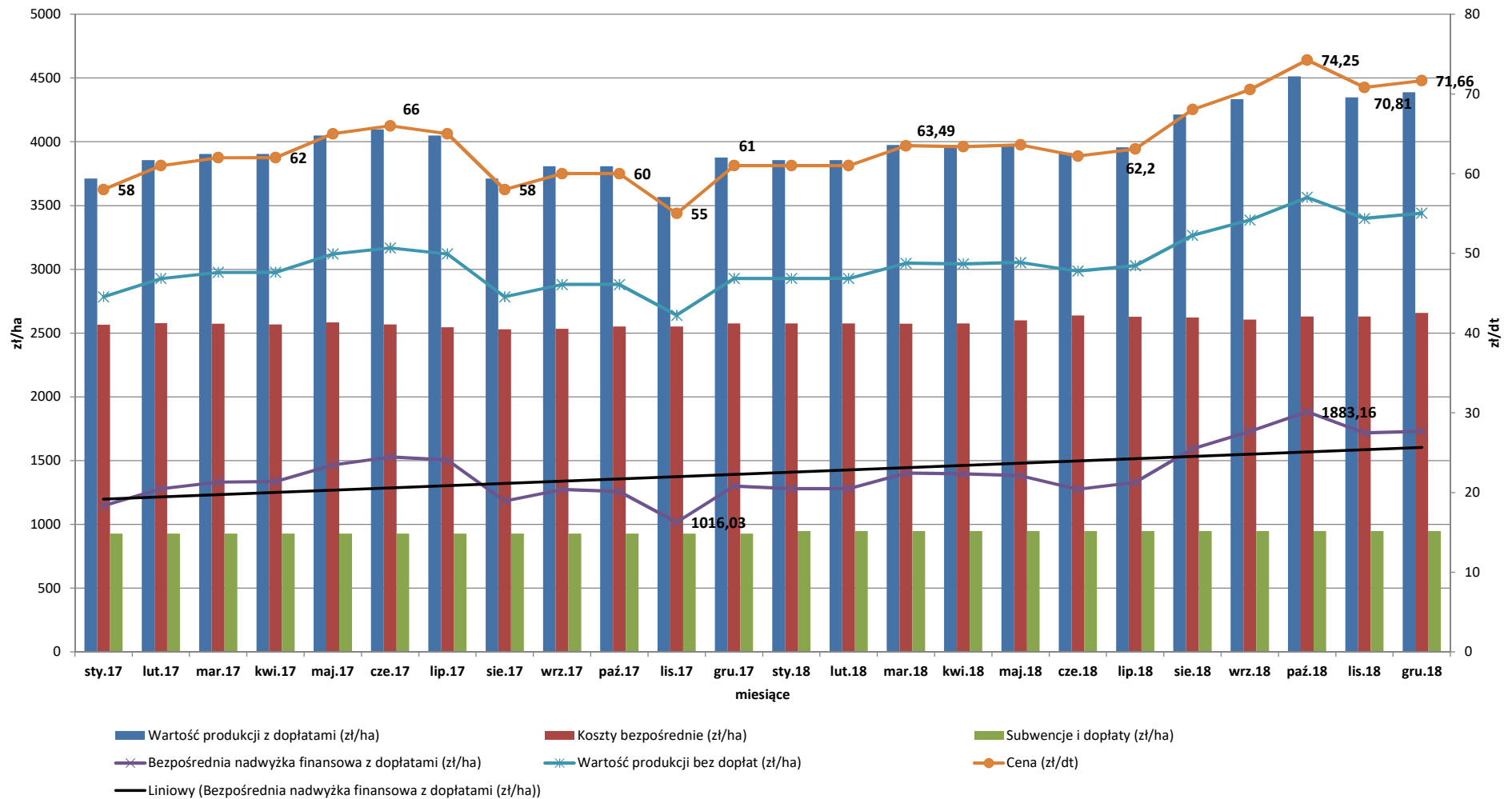
Wykres 1. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla pszenicy ozimej w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

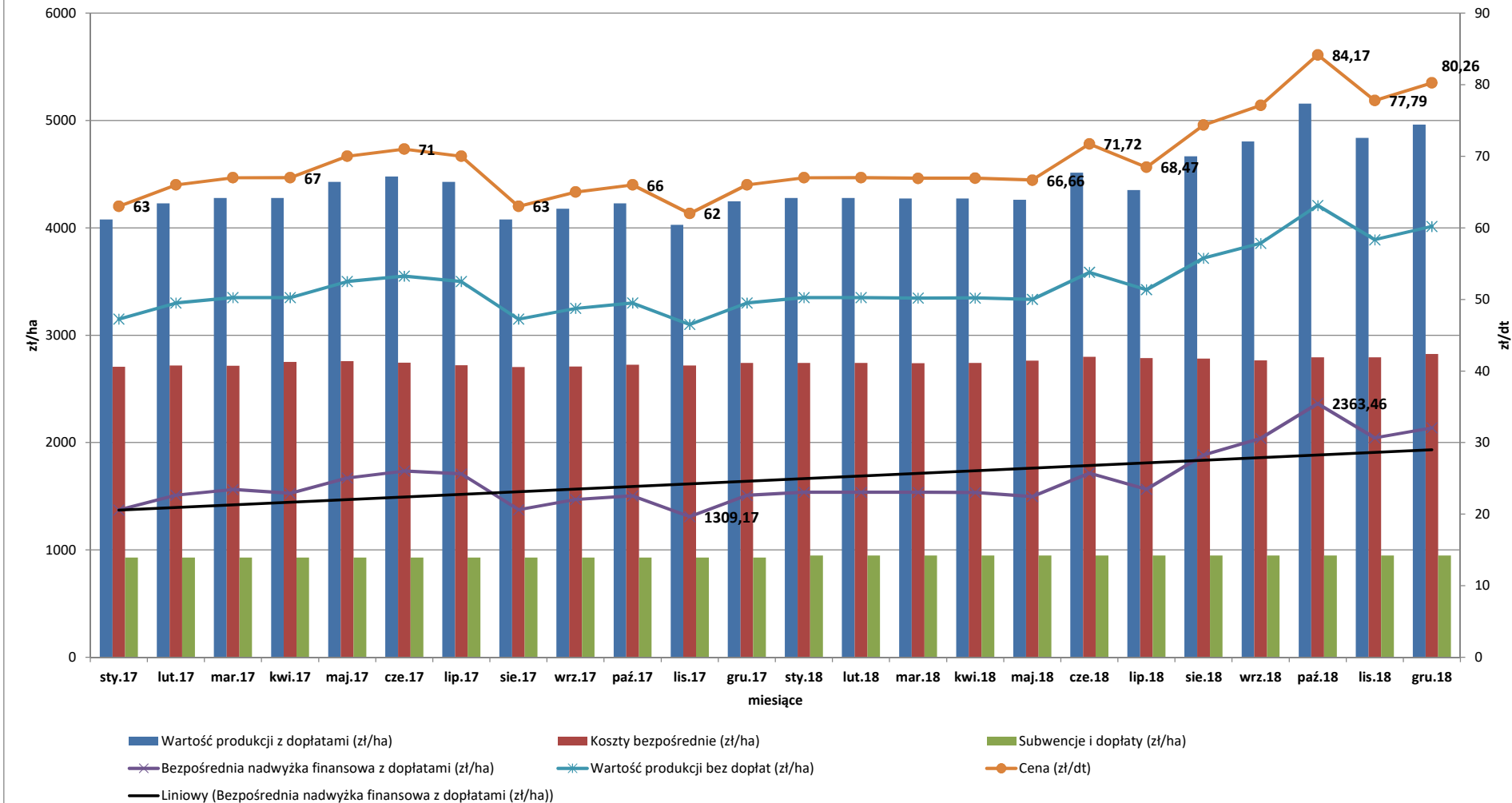
Wykres 2. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla żyta ozimego w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

Wykres 3. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla pszenżyta ozimego w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

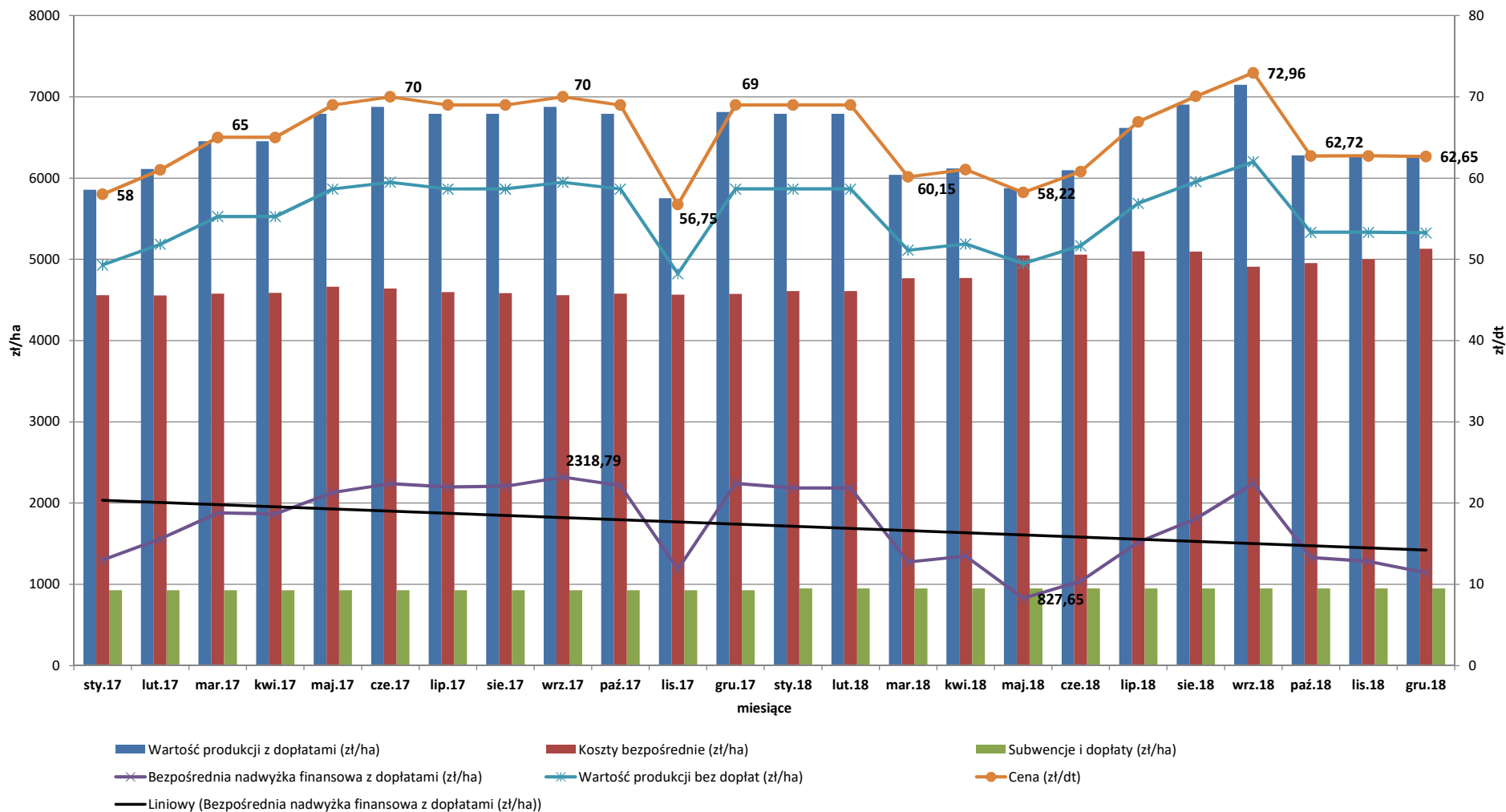

Wykres 4. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla pszenicy jarej w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

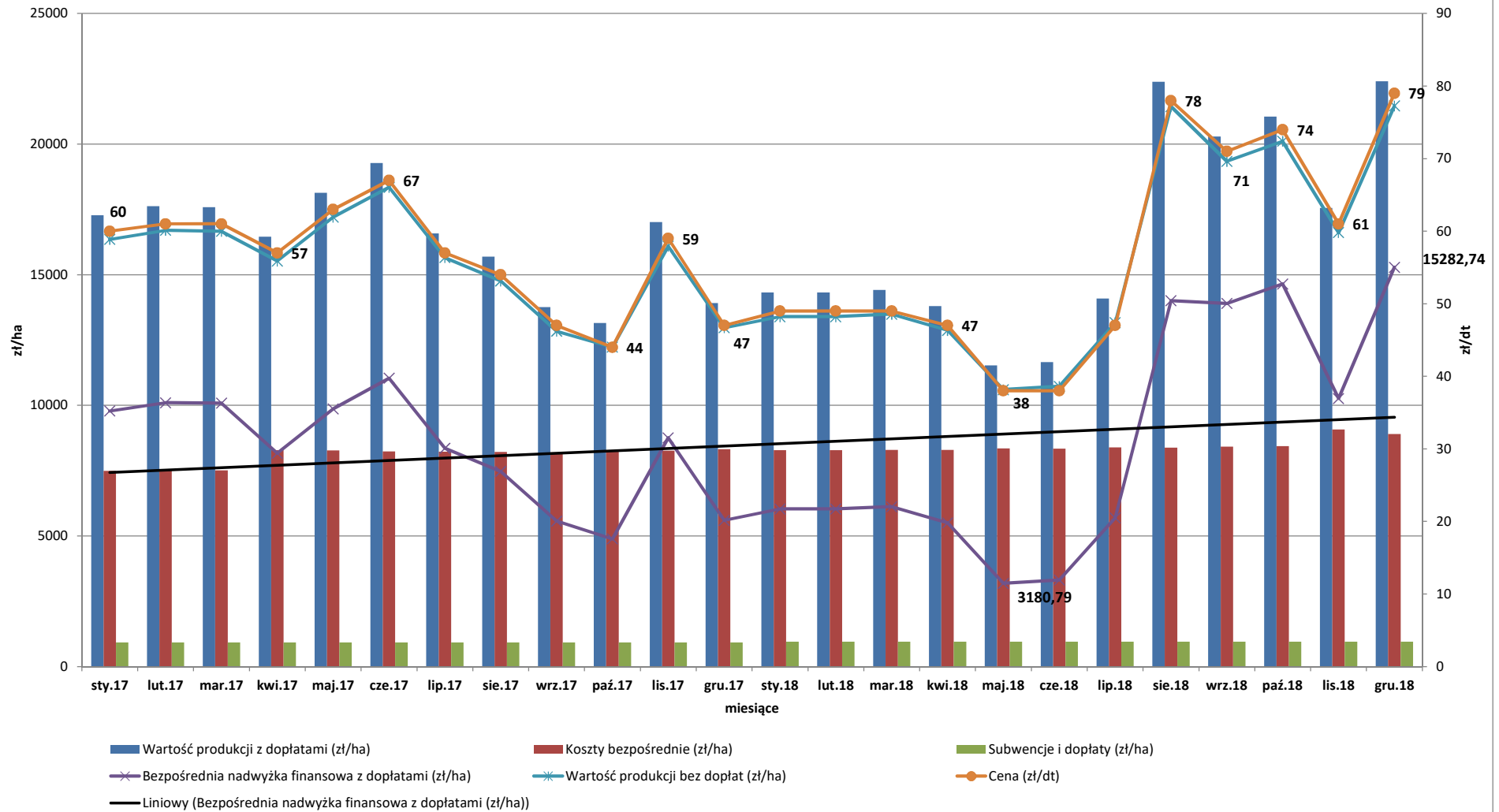

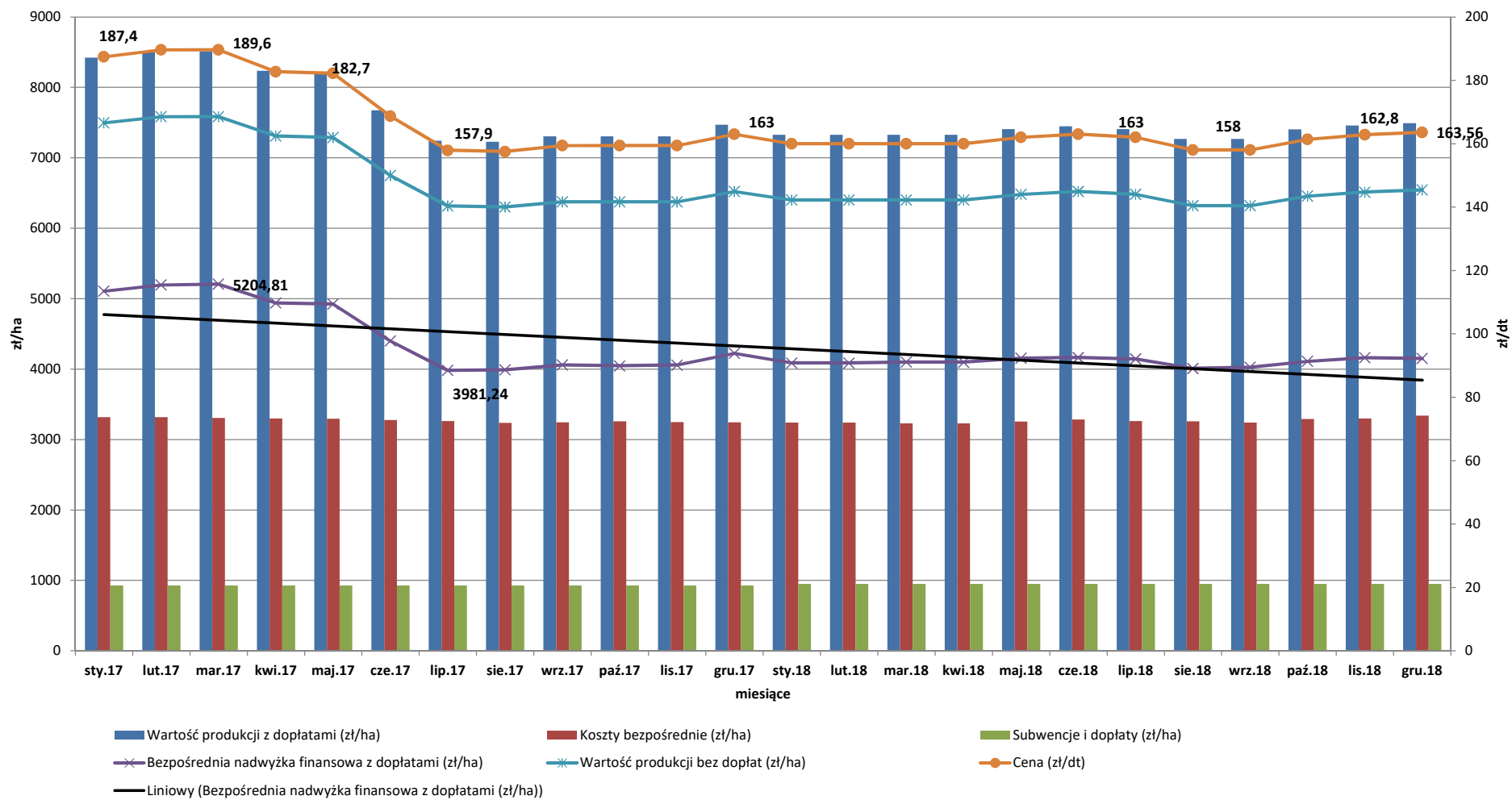
Wykres 6. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla kukurydzy na ziarno w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

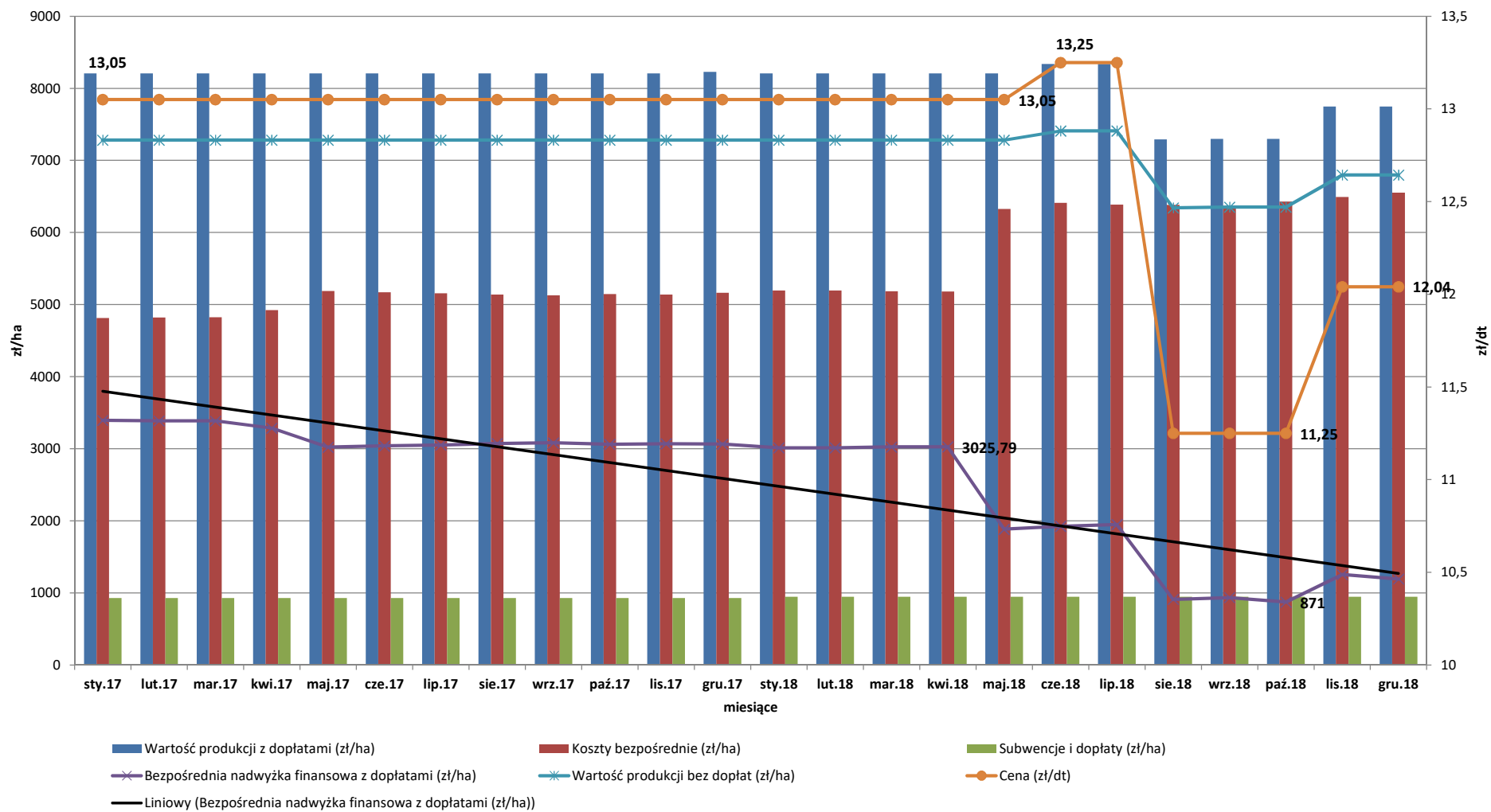
Wykres 7. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla ziemniaka jadalnego w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

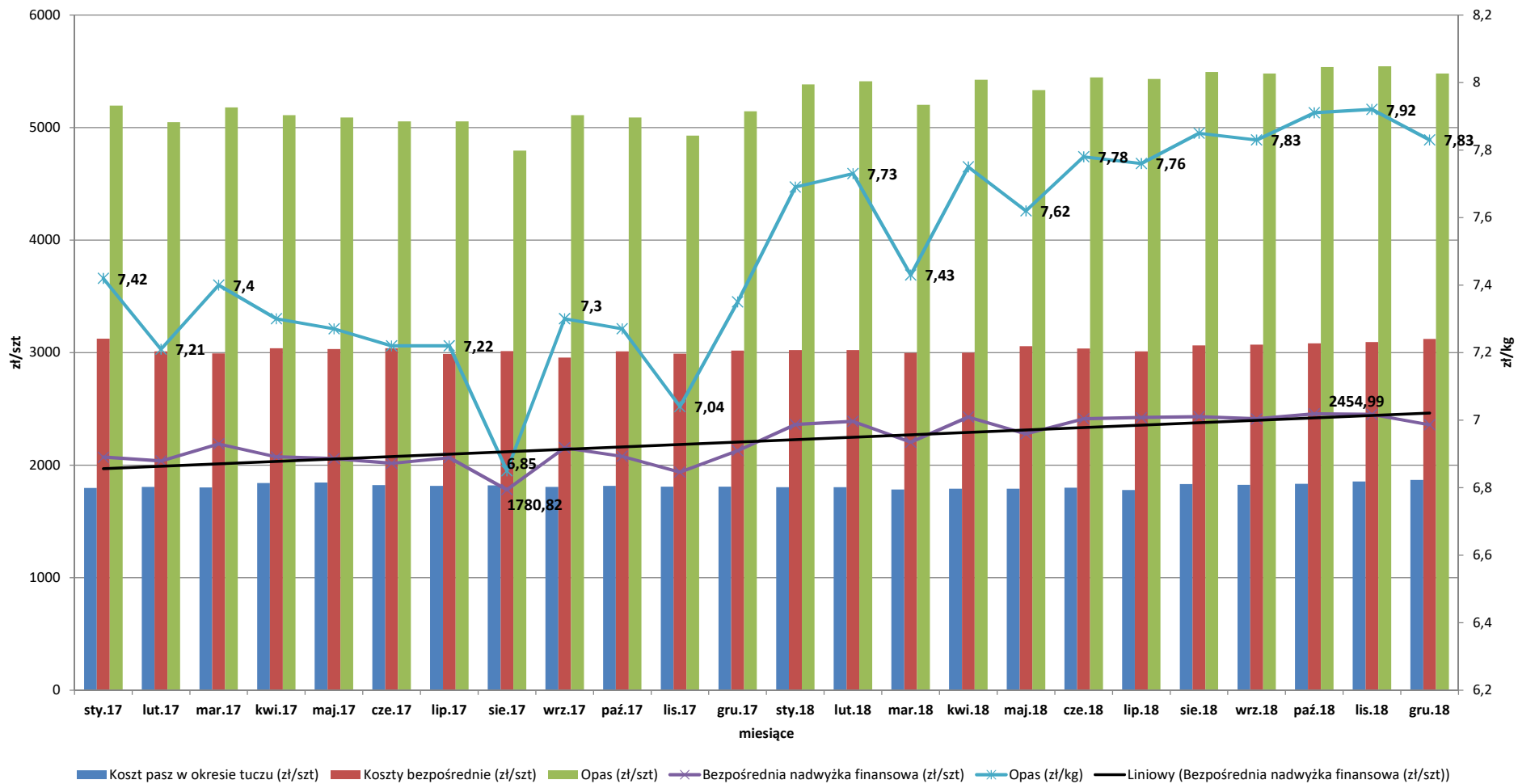
Wykres 8. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla rzepaku ozimego w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

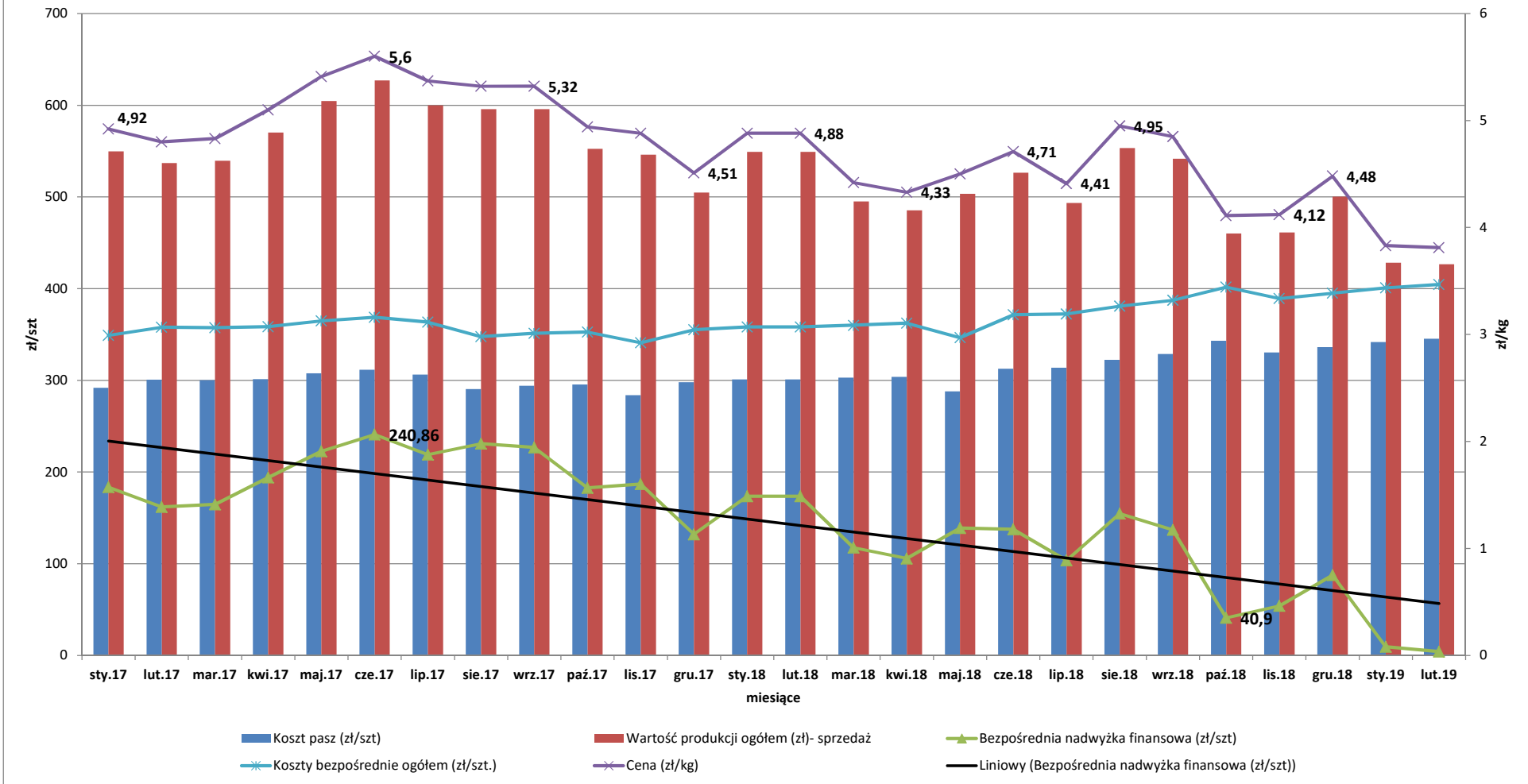
Wykres 9. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla buraków cukrowych w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

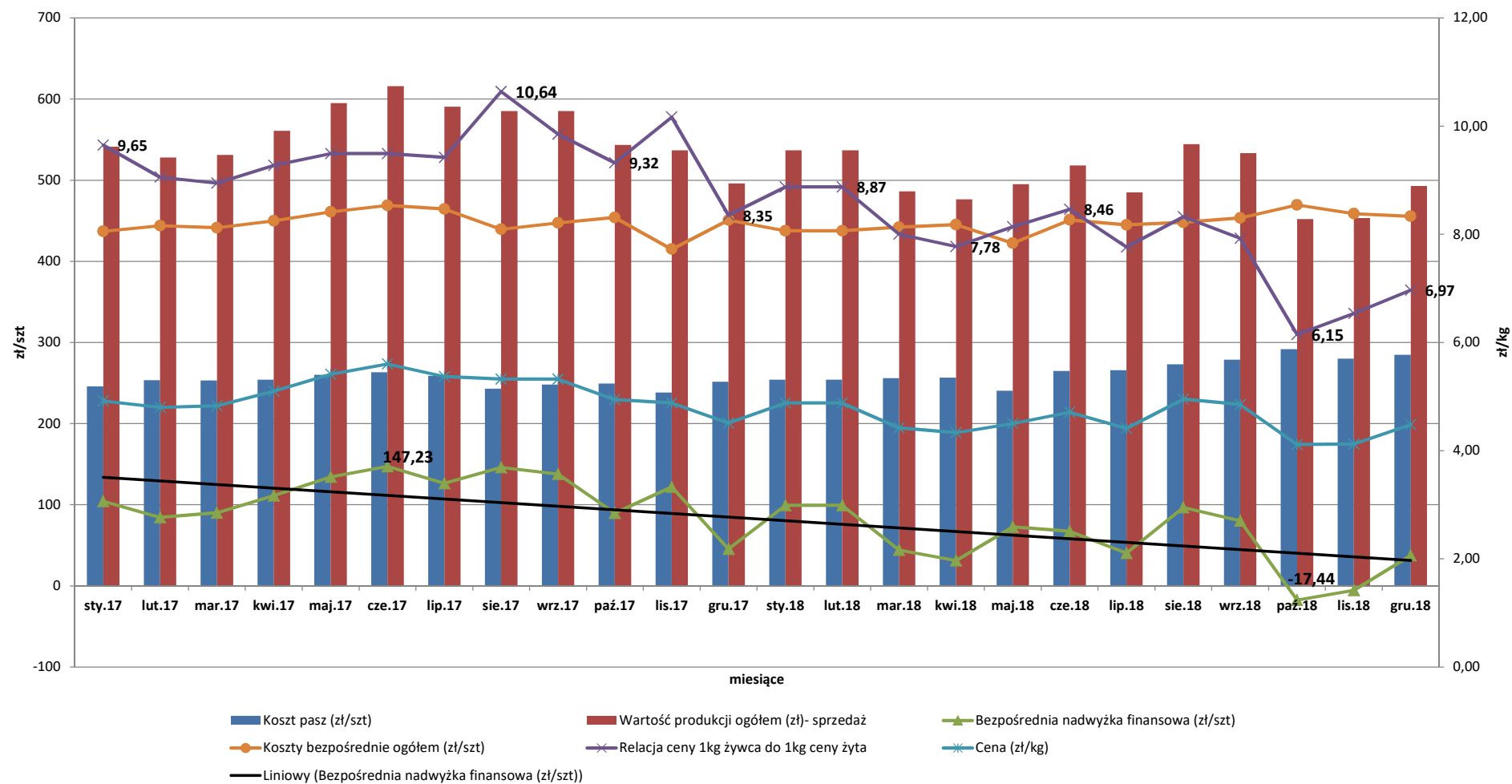
Wykres 14. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla produkcji żywca wołowego w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

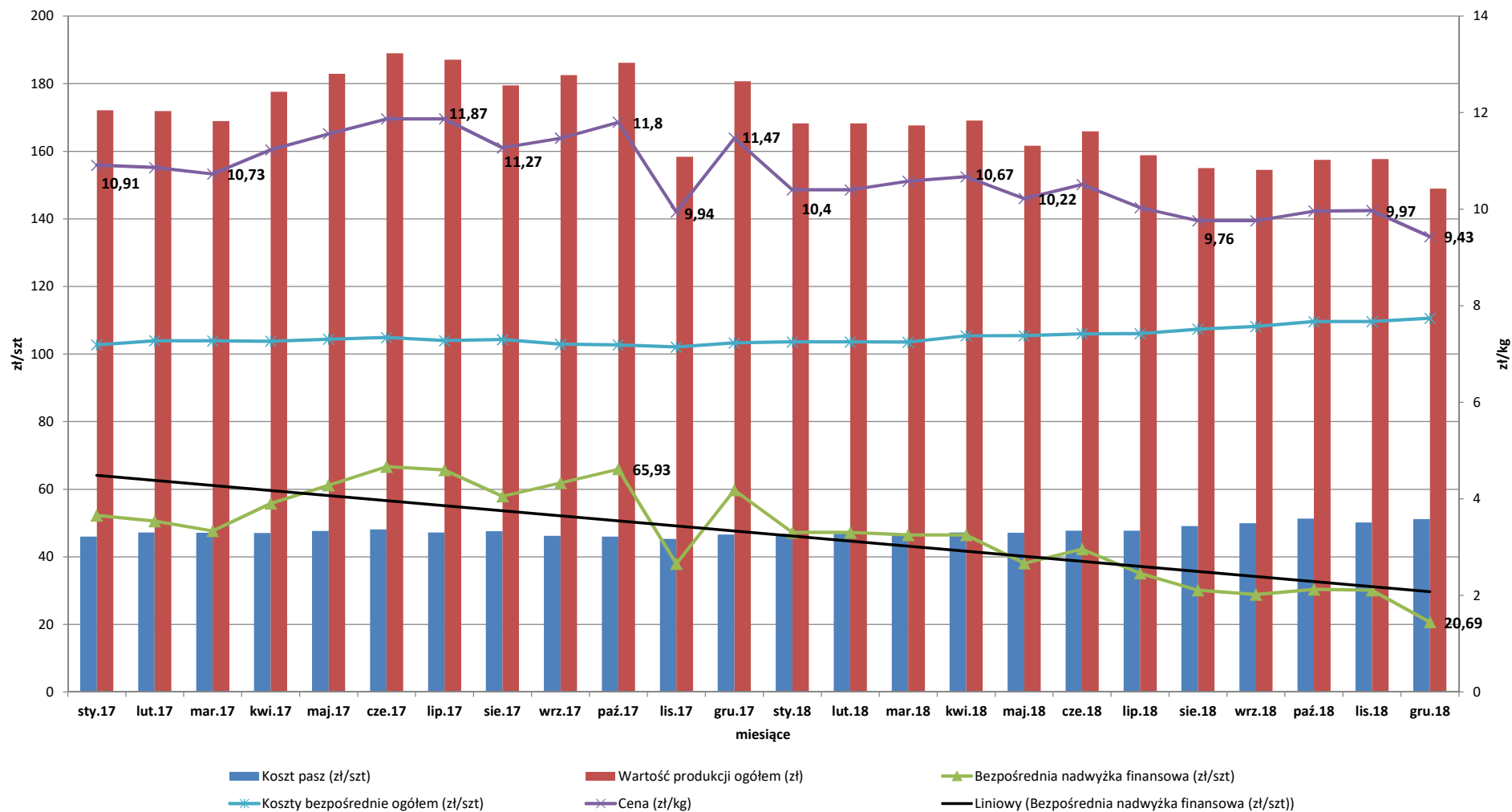
Wykres 10. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla żywca wieprzowego w cyklu zamkniętym w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

Wykres 11. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla żywca wieprzowego w cyklu otwartym w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

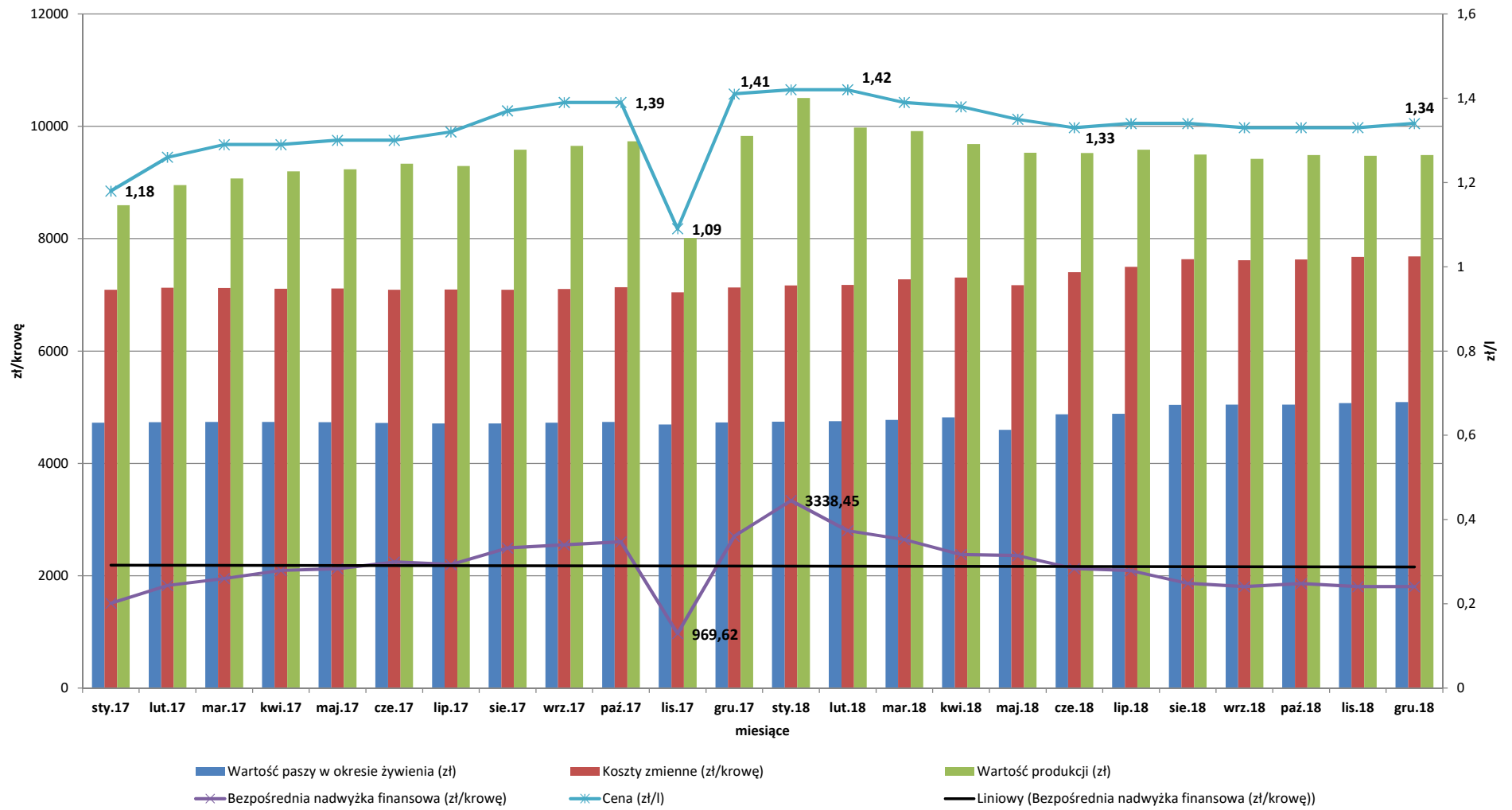

Wykres 12. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla produkcji psiań w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

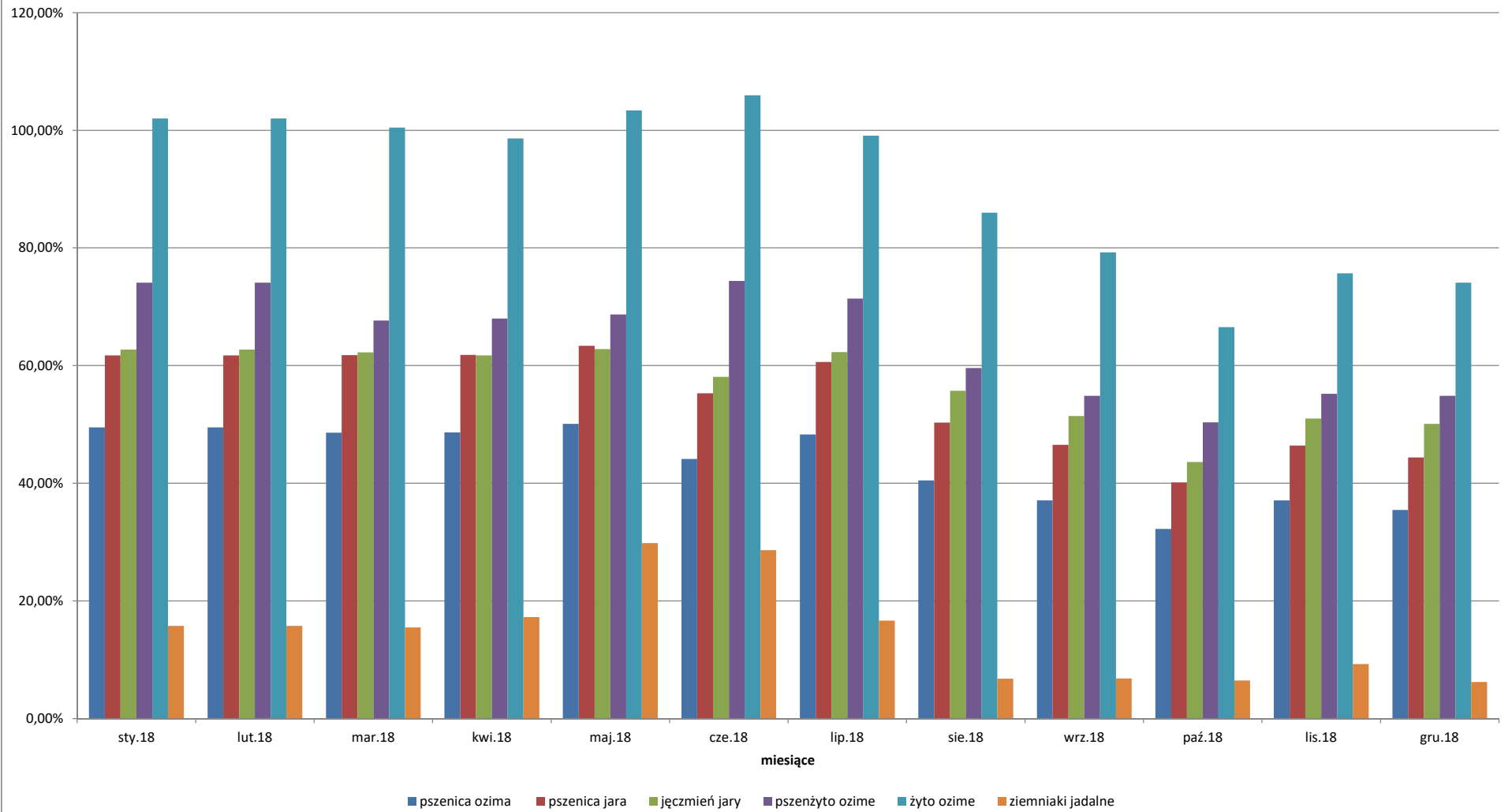

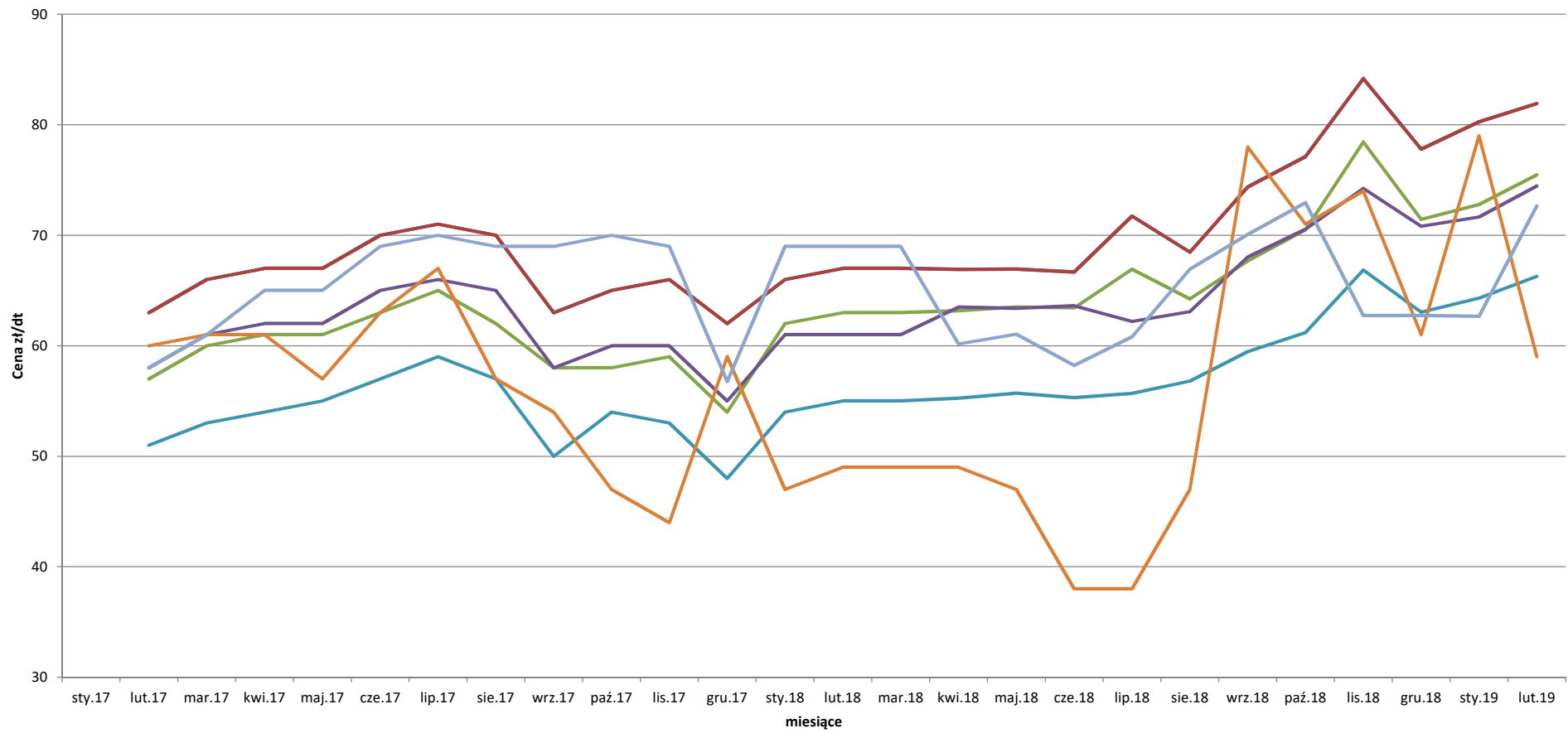
Wykres 13. Porównanie bezpośrednich nadwyżek finansowych dla produkcji mleka w okresie od stycznia 2017r. do grudnia 2018r.

Wykres 15. Udział dopłat w kształtowaniu się bezpośredniej nadwyżki finansowej.

Wykres 16. Ceny wybranych produktów rolnych w okresie od stycznia 2017r. do lutego 2019r.

— Pszenica ozima — Pszenica jara — Jęczmień jary — Pszenżyto ozime — Żyto ozime — Ziemniaki jadalne — Kukurydza na ziarno

Wykres 17. Ceny żywca wołowego, wieprzowego oraz mleka w okresie od stycznia 2017r. do lutego 2018r.

